

9. Mil'rud R.P. Kompetentnost' v izuchenii jazyka // Inostrannye jazyki v shkole. – 2004. - №7. – P.30-36.
10. Nefedova M.A., Lotareva T.V. Stranovedcheskij material i poznavatel'naja aktivnost' uchashhihsja / M.A. Nefedova, T.V. Lotareva // Inostrannye jazyki v shkole. – 1987. – № 6. – P. 26-28.
11. Roman S.V. Metodika navchannja anglijs'koi movi pochatkovij shkoli: navch. posib. / S.V. Roman. – K.: Lenvit, 2005. – 208 p.
12. Safonova V.V. Kul'turovedenie v sisteme sovremennogo jazykovogo obrazovanija / V.V. Safonova // Inostrannye jazyki v shkole. – 2001. – № 3. – P. 17-24.
13. Tomahin G.D. Lingvostranovedenie. Chto jeto takoe? / G.D. Tomahin // Inostrannye jazyki v shkole. – 1996. – №6. – P. 22-27.
14. Furmanova V.P. Mezhkul'turnaja kommunikacija i lingvokul'turovedenie v teorii i praktike obuchenija inostrannym jazykam / V.P. Furmanova. – Saransk, 1993. – 124 p.
15. Jacenko L.M. Vchiteljam pro osnovni polozhennja Zagal'noevropejs'kih Rekomendacij z movnoi osviti // Inozemni movi. – 2004. - №2. – P.57-59.

УДК 377.5:78.071.2

ОСОБИСТІСНА АДАПТАЦІЯ МУЗИЧНОГО РЕПЕРТУАРУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ВИКОНАВСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШКІЛ

Йоркін В.В., Черняк Є.Б.

*Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького,
ул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Україна*

evgenya1551@mail.ru

У статті розкрито специфіку особистісної адаптації музичного репертуару в учнів дитячих музичних шкіл. Визначено, що кожному типу виконавця відповідає певний комплекс психолого-виконавських якостей. Корекція музичного репертуару здійснюється згідно з реагуванням окремих виконавців на ситуацію сценічного виступу (універсальні, репродуктивні, комплексуючі), а також з урахуванням індивідуально-психологічних відмінностей майбутніх музикантів.

Ключові слова: психолого-виконавські якості, музичний репертуар, адаптація, інструменталісти, темперамент.

ЛИЧНОСТНАЯ АДАПТАЦИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ ДЕТСКИХ МУЗЫКАЛЬНЫХ ШКОЛ

Ёркин В.В., Черняк Е.Б.

*Мелитопольский государственный педагогический университет им. Б. Хмельницкого,
ул. Гетманская, 20, Мелитополь, Украина*

evgenya1551@mail.ru

В статье раскрыта специфика личностной адаптации музыкального репертуара у учащихся детских музыкальных школ. Обозначено, что каждому типу исполнителя соответствует определенный комплекс психолого-исполнительских качеств. Коррекция музыкального репертуара осуществляется в соответствии с реагированием отдельных исполнителей на ситуацию сценического выступления (универсальные,

репродуктивные, комплексующие), а также с учетом индивидуально-психологических различий будущих музыкантов.

Ключевые слова: психолого-исполнительские качества, музыкальный репертуар, адаптация, инструменталисты, темперамент.

PERSONAL ADAPTATION OF MUSICAL REPERTOIRE IN THE PROCESS OF FORMING PSYCHOLOGICAL AND PERFORMING QUALITIES OF STUDENTS OF CHILDREN MUSIC SCHOOLS

Yorkin V.V., Chernyak E.B.

Melitopol B. Khmelnytskyi State Pedagogical University, Getmanska str., 20, Melitopol, Ukraine

evgenya1551@mail.ru

Achieving optimum results in different conditions of musical activity largely depends on the formation of a complex psychological and instrumentalists performing qualities, which is evident in the personal specifics of adaptation works of performers of different types.

Psychological features of the person drive the attraction to a particular artistic style and the choice of a musical work is associated with features neurodynamics of musicians. Apart from qualitative music program selection, it is important to form in students a style fitting setting and secure in their consciousness style-specific formulas that are best absorbed due to adequacy of the chosen repertoire individual psychological outline of a performer.

For phlegmatic and phlegmato-melancholic types of performers, it is advisable to perform pieces, which require rational thinking and are small in form. Performers of mixed types (phlegmato-sanguine, phlegmatic and sanguine) and sanguine feel free in different styles of music repertoire.

Choleric, sanguine-choleric and choleric-sanguine types prefer an emotionally rich, high-conflict dramatic works. Sanguine-melancholic and choleric-melancholic types use music, minor form and do not require great physical and psychological energy.

For the melancholic, melancholic-phlegmatic types, there is a requirement of the program in terms of complexity. It is better to use small pieces of descriptive character. For performers with good basic training the works by Impressionists are advisable.

The range of musical repertoire for melancholic-choleric type is quite varied: polyphonic compositions, contemporary music, and works of romantic composers.

Melancholic-sanguine types should avoid large, dynamic and technically sophisticated products.

Studying the specific personal adaptation of the musical repertoire of students of children's music schools, we found that each type of performers meets a set of psychological and performing skills. It determines the specific selection of music works adequate to a certain instrumentalist. Correction of musical repertoire performed by individual performers respond to the situation of stage performances (universal, reproductive, complex), as well as the individual psychological differences of future musicians.

Key words: psychological and performing quality of music repertoire, adaptation, instrumentalists, temperament.

Досягнення оптимальних результатів в різних умовах музичної діяльності багато в чому залежить від сформованості в інструменталістів комплексу психолого-виконавських якостей. Згідно з сучасними дослідженнями означений комплекс представляє собою ієрархічно взаємозв'язану структуру, де головним компонентом виступають індивідуально-психологічні особливості музиканта [1; 2; 5]. Крім цього, запорукою успішного виконання є ідеальне співвідношення індивідуальних властивостей музиканта та стилістики твору. Тому, на наш погляд, тематика статті є актуальною.

Метою стало визначення специфіки особистісної адаптації творів у виконавців різних типів. Виходячи з мети дослідження, були визначені такі завдання:

1. Надати особистісні характеристики виконавців за індивідуально-психологічними ознаками.
2. Окреслити характерні особливості пристосування до умов концертного виступу учнів дитячих музичних шкіл.
3. Диференціювати коло музичних творів, адекватних до індивідуально-психологічних особливостей інструменталістів.

Тяжіння до того чи іншого художнього стилю зумовлюється особливостями психічного складу людини, а вибір того або іншого музичного твору пов'язаний з особливостями

нейродинаміки музикантів. За тяжінням до найбільш важливих музичних стилів (класицизм, романтизм, бароко, сучасні музичні стилі) можна умовно класифікувати виконавців на чотири групи. Виконавцям першої групи, що віддають перевагу класицизму, притаманні висока емоційна стійкість, об'єктивність, реалістичність, практичність. Такі музиканти демонструють найвищий ступінь урівноваженості. Суб'єктивізм, напруженість внутрішнього життя, емоційна нестійкість, мрійливість, але разом з тим витонченість і проникливість вирізняють музикантів, які тяжіють до романтизму. Третю групу складають виконавці, що обирають для себе стиль бароко. Для них є характерною природність, простота, низька емоційна стійкість. Виконавці, які захоплюються сучасною музикою, демонструють неординарність, нестандартність гри, схильність до нового [3].

Однак, як показує практика, урахування психологічної схильності виконавця до певного музичного стилю не вирішує всіх труднощів. Крім якісного підбору музичної програми, важливо сформувати в учнів установку на певний стиль твору і закріпити в їх свідомості специфічні стиле-формули, характерні для музичного матеріалу. Виокремлюючи неповторне індивідуальне у творі, апелюючи до творчої фантазії майбутніх виконавців, аналізуючи інтерпретації різних стилів, реально у стислий термін навчити майбутніх інструменталістів вільно орієнтуватися й розумітися в музичному матеріалі.

Необхідною умовою освоєння стиле-формул є формування в музиканта емоційно позитивної установки на певні стилі, а також адекватність обраного репертуару індивідуально-психологічному абрису виконавця [6].

Флегматик природно відчуває себе в репертуарі філософського плану (класицистська музика, поліфонічні твори), емоційно динамічно яскраві твори даються їм важко (музика романтиків, сучасний авангард). Інертність і емоційна загальмованість флегмато-меланхоліків вимагають ретельного підбору репертуару, відмови від творів токатоподібного, яскраво вираженого моторного характеру. Цей тип упевнено почуває себе у творах, які вимагають раціонального осмислення й невеликі за формою (поліфонічні сюїти, цикли сучасних мініатюр). Програма емоційно яскрава, динамічно конфліктна рідко їм вдається. Однак цикли романтичних мініатюр з яскравою програмною й жанровою основою описового характеру є для них зручними.

Флегмато-сангвінік є універсальним за своєю природою. Він володіє міцними вольовими якостями, здібністю до гнучкої адаптації в нових умовах, значним біоенергетичним запасом. Враховуючи тривалий період психологічної настройки, характерний для нього, спочатку підбирається та фіксується психолого-виконавський стиле-образ, який найбільш відповідає музичному твору.

Одним із найстабільніших та фізично витривалих виконавців серед визначених типів виступає сангвінік. Він здатен до навчання, вирізняється особливою пластикою, психологічною стійкістю, стабільністю гри у класі і на сцені, легко засвоює новий матеріал, пристосовується до умов діяльності. Сангвініку притаманна вроджена здібність до гнучкої саморегуляції. В умовах сцени він грає стабільніше та зібраніше.

Сангвіно-флегматик має міцну біоенергетику, вроджену здібність до гнучкої адаптації, фізичну сценічну витримку. Стрессова ситуація виступу активізує й стимулює його внутрішні резерви. Однак, він менш мобільний в умовах, які пов'язані зі швидким переключенням від одного виду музично-виконавської діяльності до іншого.

Один із найяскравіших та неординарних виконавських типів – сангвіно-холерик, який вирізняється створенням натхненої, емоційно-насиченої інтерпретації музичних творів. Емоційне присвоєння музичного стиле-образу можливо тільки у випадку суб'єктивного «зараження» виконавця музичним матеріалом, тому для здійснення ідеального виконання важливу роль відіграє вибір програми. Сангвіно-холерику під силу великі драматично-

конфліктні твори різностильового напрямку. Поліфонічна музика, цикли мініатюр, твори однопланові, описового характеру їх не зацікавлюють.

Сангвіно-меланхоліку є притаманною вроджена слабка біоенергетика, блідий, невиразний стиль виконання. Він швидко втомлюється, важко переносить будь-яке напруження. Програма майбутнього виступу має бути посильною, трохи зниженою за рівнем, нескладною в технічному плані. Доцільно виключити з репертуару об'ємні, моторні, великі, емоційно-конфліктні твори. Найкраще використовувати музичні твори, які незначні за формою та не потребують великих фізичних та психологічних енергозатрат.

Навпаки, холерик хоча й вирізняється міцною біоенергетикою, але швидко втомлюється через неправильний розподіл своїх фізичних ресурсів. Розвинена художня сфера підсвідомості сприяє яскравому артистизму, сценічному натхненню, особливому дару перевтілювання. Отже, внаслідок індивідуально-психологічного реагування на стресову ситуацію, в процесі виступу виникають емоційна некерованість, несвідоме виконання. Рекомендуємо розпочинати виступ творами філософсько-споглядального характеру, які сприяють усуненню внутрішнього напруження. Обов'язковою умовою для холериків є позитивне привласнення обраної програми.

Холеро-сангвініка вирізняє яскравість та багатогранність виконання. Він демонструє артистизм, емоційну насиченість виступу, але не завжди стійкий та стабільний. Непередбачуваність цього типу на сцені пов'язана зі специфікою його реагування на різні умови виконавської діяльності. Намічена програма обов'язково повинна бути емоційно пристосованою до виконавця. Суб'єктивне відношення (позитивне або негативне) до музичних творів сприяє характеру подальшої сценічної поведінки.

Холеро-флегматик претендує на універсальний статус серед виконавських типів, оскільки має вроджену міцну біоенергетику, розвинені вольові якості, здатність до антиципації. Постійна спрямованість на виступ стає сенсом його життя. Психологічна модель виконання гнучко варіюється залежно від програми та умов діяльності.

Холеро-меланхолік незатишно відчуває себе у класі і на сцені. Цей тип відзначається слабкою сформованістю вольових якостей, вибуховою динамікою психічних процесів та вродженою чутливістю. Він важко піддається керуванню через емоційну нестійкість. Важливу роль для підвищення якості виступу загалом має вибір програми, емоційно припустимої, нескладної в технічному плані. Для закріплення почуття успіху, підвищення сценічної впевненості використовується посильний репертуар, навіть злегка занижений за рівнем.

Меланхолік у процесі виконавської діяльності виявляє себе неординарно – чуйно реагує на музику, здатний до інтуїтивного відчуття стилю, гнучкої агогіки, має гарний музичний смак, але сильно підвладний сугестивному впливу, швидко стомлюється фізично, комплексує через найменші дрібниці. Стрессова ситуація виступу викликає у нього запобіжне гальмування. Стиль музичних творів значно впливає на ступінь свідомості виконання меланхоліка. Поліфонічна й класична музика вимагають суворого контролю виконавського процесу. Романтична музика, навпаки, пов'язана з переважанням несвідомого виконання.

Меланхоло-флегматик має природжену чутливість, вирізняється особливою емоційною зібраністю. Притаманна йому слабка біоенергетика значною мірою компенсується вольовими якостями. Успіх його виступу залежить від виконання першого твору. Вищевказане свідчить про необхідність ретельного вибору музичних творів для цього типу. Необхідно вилучати з програми великі фундаментальні твори, динамічні та емоційно насичені, складні в технічному відношенні. Обов'язковою вимогою є відповідність, деяка заниженість програми за рівнем складності. Краще використовувати невеликі твори описового характеру. Для виконавців із гарною базовою підготовкою рекомендовані твори імпресіоністів.

У меланхолю-холерика емоційний тон, який задається виконанням першого твору, також впливає на подальший процес гри. Необхідно ретельно підбирати музичну програму та вилучити з репертуару віртуозні, об'ємні, емоційно насичені та фізично важкі твори. Програма повинна бути помірною, обов'язково емоційно сприйматися виконавцем. Діапазон музичного репертуару цього типу є достатньо різноманітним: поліфонічні твори, сучасна музика, цикли мініатюр композиторів-романтиків.

Меланхолю-сангвінік рідко зустрічається у практиці. Вроджена чутливість, слабка біоенергетика меланхолічного типу доповнюється гнучкістю та емоційною врівноваженістю сангвініків. Вибір програми для нього повинен бути найрізноманітнішим. Слід тільки уникати великих, динамічно та технічно складних творів.

Вивчаючи специфіку особистісної адаптації музичного репертуару учнів дитячих музичних шкіл, ми дійшли висновку, що кожному типу виконавця відповідає певний комплекс психолого-виконавських якостей. Він зумовлює специфіку підбору музичних творів, адекватних до певного інструменталіста. Корекція музичного репертуару здійснюється згідно з реагуванням окремих виконавців на ситуацію сценічного виступу (універсальні, репродуктивні, комплексуючі), а також з урахуванням індивідуально-психологічних відмінностей майбутніх музикантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехтерева Н.П. Магия мозга и лабиринты жизни / Н.П. Бехтерева – М. : АСТ, 2007. – 383 с.
2. Бочкарёв Л.Л. Психологические аспекты формирования готовности музыканта-исполнителя к публичным выступлениям : дис. ...канд. псих. наук : 19.00.01 / Бочкарёв Л. Л. – М. , 1974. – 176 с.
3. Никешичев М.В. Исследование индивидуально-психологических особенностей студентов как фактор оптимизации процесса обучения игре на фортепиано : дис. ...канд. псих. наук / Никешичев М.В. – М. : АН Ин-т психологии, 1990. – 198 с.
4. Ражников В.Г. Диалоги о музыкальной педагогике / В.Г. Ражников. – М. : Музыка, 1989. – 139 с.
5. Цагарелли Ю.В. Психология музыкально-исполнительской деятельности : дис. ...доктора псих. наук : 19.00.05 / Цагарелли Ю.В. – Казань : КГУ, 1989. – 425 с.
6. Формування професійно-виконавських якостей майбутнього вчителя музики : [методичні розробки з курсу «Методика музично-психологічної корекції особистісних якостей майбутнього вчителя музики»] / Уклад. Є.Б. Йоркіна. – Мелітополь, 2001. – 51 с.

REFERENCES

1. Behtereva N.P. Magiya mozga i labirintyi zhizni / Behtereva N.P. – M.: AST, 2007. – 383 p.
2. Bochkaryov L.L. Psihologicheskie aspektyi formirovaniya gotovnosti muzyikanta-ispolnitelya k publichnyim vyistupleniyam: dis. ...kand. psih. nauk: 19.00.01 / Bochkaryov L. L. – M., 1974. – 176 p.
3. Nikeshichev M.V. Issledovanie individualno-psihologicheskikh osobennostey studentov kak faktor optimizatsii protsesssa obucheniya igre na fortepiano: dis. ...kand. psih. nauk / M.V. Nikeshichev. – M.: AN In-t psihologii, 1990. – 198 p.
4. Razhnikov V.G. Dialogi o muzyikalnoy pedagogike / Razhnikov V.G. – M.: Muzyika, 1989. – 139 p.

5. Tsagarelli Yu.V. Psihologiya muzyikalno-ispolnitelskoy deyatel'nosti: dis. ...doktora psih. nauk: 19.00.05 / Tsagarelli Yu.V. – Kazan: KGU, 1989. – 425 p.
6. Formuvannya profesiyno-vikonavskikh yakostey maybutnogo vchitelya muziki: [metodichni rozrobki z kursu «Metodika muzichno-psihologichno i korektsii osobistisnih yakostey maybutnogo vchitelya muziki»] / Uklad. E.B. Yorkina. – Melltopol, 2001. – 51 p.

УДК 378.147:81:37.014.6

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Овсяннікова В.В., к.психол.н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна

pedpsy@yandex.ru

У статті розглянуто психолого-педагогічні умови організації навчально-пізнавальної діяльності студентів та методи, що їх забезпечують. Визначено, що при побудові навчально-пізнавальної діяльності важливим є створення сприятливих психолого-педагогічних умов, що відповідає одному з основних дидактичних принципів навчання. Автор наголошує, що активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів вимагає систематичної роботи з ними з оволодіння і вдосконалення технології навчання. Проаналізовано найбільш розповсюджені, широко використовувані в науці і практиці класифікації методи навчання, в основу яких покладено конкретні дидактичні категорії.

Ключові слова: умова, активне навчання, проблемна ситуація, методи навчання.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Овсянникова В.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, Запорожье, Украина

pedpsy@yandex.ru

В статье рассмотрены психолого-педагогические условия организации учебно-познавательной деятельности студентов и методы, которые их обеспечивают. Определено, что при построении учебно-познавательной деятельности важным является создание благоприятных психолого-педагогических условий, что соответствует одному из основных дидактических принципов обучения. Автор подчеркивает, что активизация учебно-познавательной деятельности студентов требует систематической работы с ними по овладению и совершенствованию технологии обучения. Проанализированы наиболее распространенные, широко используемые в науке и практике классификации методов обучения, в основу которых положены конкретные дидактические категории.

Ключевые слова: условие, активное обучение, проблемная ситуация, методы обучения.

OVSANNIKOVA V.V. PSYCHO-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF THE ORGANIZATION OF EDUCATIONAL AND COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS

Ovsannikova V.V.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

pedpsy@yandex.ru

The article represents the psycho-pedagogical conditions of the organization of educational activity of students and methods, which provide it. It is determined that the construction of teaching and learning activities is important to create favorable psychological and pedagogical conditions, corresponds to one of the basic didactic principles of teaching. The author emphasizes that the intensification of educational and cognitive activity of students requires systematic work with them at mastering and improving the technology of learning. It is shown the skills of the teacher, which affect to increasing of cognitive activity of the students and their intellectual aspirations. Revealed